

Samenvatting van Coöperatieve beoordeling Transitievisies Warmte van gemeenten in Noord-Holland (januari 2021)

Energie Samen Noord-Holland (ESNH), het netwerk van een tachtigtal duurzame energiecoöperaties en –initiatieven zonder winstoogmerk in Noord-Holland, heeft alle beschikbare Transitie Visies Warmte (TVW's) van Noord-Hollandse gemeenten onder de loep genomen. Gemeenten moeten van het Klimaatakkoord uit 2019 in deze TVW's inzichtelijk maken wanneer welke wijken of buurten van het aardgas worden afgekoppeld. Van wijken of buurten die vóór 2030 gepland staan, moet het beste duurzame alternatief genoemd worden.

Vanwege het algemeen aanvaarde grote belang van actieve participatie van lokale bewoners en ondernemers, heeft ESNH de TVW's vooral door de participatieve bril beoordeeld. Ook andere cruciale elementen worden kritisch nader beschouwd.

1. De opdracht

De formulering van de opdracht die gemeenten bereikte via het Klimaatakkoord en uitwerkingen van onder meer het Expertise Centrum Warmte, laten zien dat de insteek grotendeels technisch en financieel van aard is. Rekenmodellen met aannames van ('maatschappelijke') kosten van technieken en infrastructuur blijken bepalend voor de uitkomsten in TVW's. Niet de mensen en ondernemers die de warmte afnemen en/of produceren.

2. Het proces

Om te komen tot TVW's hebben de meeste gemeenten zich gehouden aan minimale verplichtingen die ze hebben aangaande participatie. Terwijl particulieren woningeigenaren en ondernemers zelf over hun warmtevoorziening beslissen, waardoor co-creatie voor de hand ligt. Vaak beperkte de gemeente zich tot een of meerdere informatieavonden of een enquête waarmee 'opgehaald' werd wat bewoners van bepaalde kwesties vonden. Vaak werden bestaande energiecoöperaties en warmtecollectieven geconsulteerd over teksten van de TVW. Onduidelijk bleef meestal wat de gemeente onder participatie verstaat en wat ze deed met de 'opgehaalde informatie'. Regelmatig staat in TVW's dat de bewoners pas 'logischerwijs' in aansluitende wijkuitvoeringsplannen aan bod zullen komen.

3. Het toekomstbeeld

Uit bijna alle TVW's spreekt een tweedeling tussen individueel (all electric) en collectief (warmtenet). Grote slagen verwacht men van warmtenetten, die prominent fungeren in startwijken. Met het verduurzamen van individuele woningen wordt vaak 'doorgegaan' en in sommige TVW's ligt de focus er zelfs op, met een beroep op veel onzekerheid over de toekomst, waaronder geld vanuit het Rijk.

4. De trias energetica coöperativa

De zogenoemde trias energetica coöperativa volgt de logische verduurzamingsstappen: eerst de energiebehoefte verlagen, dan individueel en/of collectief duurzaam opwekken en wat dan nog verder nodig is 'samen oplossen'. Alle TVW's zijn vrij uitdrukkelijk over het belang van het terugdringen van de warmtebehoefte in woningen en gebouwen. Wat ook sterk opvalt is dat, anders dan bij elektriciteit, niet eerst gekeken wordt naar wat je zelf op kan wekken, om daarna de restbehoefte aan te vullen via een netaansluiting. Warmte komt in de TVW's vaak van elders, een externe bron met infrastructuur in handen van een commercieel warmtebedrijf.

5. Ruimte voor bewoners

Vrijwel alle TVW's geven aan dat er ruimte voor bewoners moet zijn. Dat gaat minimaal om keuzevrijheid. Bestaande sterke warmtecollectieven krijgen ruimte om succesvol te worden voor hun wijken.

6. Zeggenschap voor bewoners

Veel TVW's pleiten voor participatie, maar geven nog weinig vorm en inhoud aan dat begrip. Zeggenschap is bijvoorbeeld een essentieel onderdeel van het begrip participatie, waarvoor Energie Samen praktische handvatten heeft ontwikkeld, maar het krijgt praktisch geen aandacht in de TVW's.

7. Bijdragen energiecoöperaties en warmte-initiatieven

ESNH adviseert de gemeenten met voorrang en urgentie volop bezig te gaan met participatie en zeggenschap in de warmtetransitie. Energiecoöperaties en warmte-initiatieven (meestal gelinkt aan elkaar) zijn door hun aard, kennis en ervaringen een belangrijke hulp bij het vlot en goed doorlopen van de warmtetransitie. ESNH adviseert gemeenten en provincie te investeren in zelforganisatie van bewoners. Dat zal het tempo en de kwaliteit van de gehele energietransitie verhogen.

Lees het hele onderzoek op [de site van Energie Samen Noord-Holland](https://www.energiesamennoordholland.nl). Voor meer informatie: Aernoud Olde, aernoud.olde@energiesamennoordholland.nl, 06-12505498.